

Dorota Komorowska

Katedra Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wyniki produkcyjne i ekonomiczne wybranych typów gospodarstw rolnych w Polsce

Wstęp

Działania, jakie podjęto w polskim rolnictwie w latach poprzedzających akcesję naszego kraju do Unii Europejskiej, a także po akcesji, doprowadziły do znaczących przemian w tym obszarze gospodarki. Objęcie rolnictwa wspólną polityką rolną przyniosło wiele korzyści. Wzrosły dochody ludności rolniczej i wzrósł odsetek gospodarstw zdolnych do odtwarzania potencjału produkcyjnego oraz rozwoju [Józwiak i Mirkowska 2011, Michna 2011]. Nasiliły się przemiany struktury obszarowej gospodarstw rolnych, bardzo potrzebne w polskim rolnictwie, ponieważ z badań wynika, iż zdolne do odtwarzania potencjału produkcyjnego oraz rozwoju są gospodarstwa o powierzchni powyżej 20 ha użytków rolnych, z wyłączeniem gospodarstw warzywniczych, sadowniczych oraz wysoko wyspecjalizowanych w produkcji drobiarskiej i żywca wieprzowego [Dzun 2011]. Ponadto postępujące procesy koncentracji w pozostałych ogniwach łańcucha dostaw żywności, zwłaszcza w sferze przetwórstwa i handlu (przy stosunkowo wolnoprzebiegających przemianach w obszarze rolnictwa), osłabiają pozycję przetargową gospodarstw rolnych [Szymański 2013] i nasilają potrzebę zwiększania skali produkcji w gospodarstwach.

Racjonalne wykorzystywanie instrumentów wspólnej polityki rolnej przyczynia się do coraz bardziej widocznych procesów modernizacji i specjalizacji gospodarstw rolnych, szczególnie w rejonach o dobrych warunkach do produkcji rolniczej. Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych przeprowadzonego przez GUS w 2013 roku¹, dla których odniesieniem są wyniki Powszechnego

¹Badanie struktury gospodarstw rolnych (badanie strukturalne) w zakresie użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowia zwierząt gospodarskich oraz charakterystyki gospodarstwa rol-

Spisu Rolnego z 2010 roku, wskazują, że przybywa gospodarstw wyspecjalizowanych w produkcji określonych produktów. W 2010 roku do gospodarstw specjalistycznych zaliczono 62,0% ogółu gospodarstw, a w 2013 roku – 69,4% [GUS 2014]. Równocześnie zmniejszaniu ulega liczba gospodarstw rolnych zajmujących się produkcją poszczególnych produktów, a zwiększyła się skala produkcji tych produktów wytwarzanych w gospodarstwach, czyli procesy koncentracji produkcji postępują [Komorowska 2014], co umożliwi doskonalenie technologii wytwarzania i prowadzi do wzrostu wydajności produkcji oraz poprawy efektywności gospodarowania zasobami w rolnictwie. Pod względem produktywności czynników produkcji i dochodów rolniczych obserwuje się wyraźny trend wzrostowy i szybkie tempo zmian, większe niż w większości krajów członkowskich UE [Majewski i Wąs 2015], chociaż dystans w zakresie wydajności pracy jest wciąż bardzo duży [Chlebicka i Jarka 2015].

Należy podkreślić, że analiza ścieżek rozwojowych rolnictwa na świecie wskazuje, że podstawowym czynnikiem jego rozwoju była i wciąż jest maksymalizacja efektywności gospodarowania zasobami produkcyjnymi [Kowalski i in. 2011].

Cel i metodyka badań

Celem opracowania jest ocena wyników gospodarowania zasobami produkcyjnymi w głównych typach gospodarstw rolnych², które stanowią najbardziej liczne grupy gospodarstw specjalistycznych w Polsce. Ocenę przeprowadzono dla gospodarstw, które są objęte rachunkowością rolną w systemie FADN³. Zgodnie z założeniami obowiązującego systemu rachunkowości rolnej, badaniami obejmowane są tylko gospodarstwa przekraczające minimalny próg wielkości ekonomicznej (tzw. gospodarstwa towarowe) [Goraj i Mańko 2009].

Realizacji celu pracy posłużyła analiza porównawcza wyników uzyskanych przez wybrane typy gospodarstw rolnych w 2015 roku. W badanym roku w próbie polskiego FADN według tychże typów było: 3411 gospodarstw nastawionych na produkcję roślinną (uprawy polowe), 2782 gospodarstwa specjalizujące

nego zostało przeprowadzone przez GUS po raz pierwszy w 2005 roku, następne w 2007 roku i ostatnio w 2013 roku w gospodarstwach indywidualnych.

²Typ rolniczy (produkcyjny) gospodarstwa rolnego określany jest udziałem wartości produkcji z poszczególnych działalności rolniczych w wartości produkcji całkowitej gospodarstwa. W ramach systemu rachunkowości rolnej FADN gospodarstwa rolne są grupowane według typów głównych (podstawowych), składających się z typów szczegółowych.

³FADN to jednolity system zbierania danych rachunkowych we wszystkich krajach członkowskich UE, służący między innymi do kreowania wspólnej polityki rolnej. W Polsce od 2004 roku IERiGŻ-PIB prowadzi badania rachunkowości rolnej w systemie FADN, określanym jako polski FADN.

się w produkcji mleka oraz 776 gospodarstw nastawionych na produkcję żywca wieprzowego.

Analizie porównawczej poddano przede wszystkim: wyposażenie badanych gospodarstw w zasoby produkcyjne, osiągnięte wyniki produkcyjne i produktywność czynników wytwórczych, poniesione koszty produkcji, uzyskane dochody oraz dochodowość zasobów produkcyjnych.

Charakterystyka zasobów badanych gospodarstw

Przeciętna powierzchnia użytków rolnych (UR) badanych typów gospodarstw rolnych nastawionych na produkcję zwierzęcą w 2015 roku różniła się nieznacznie. Gospodarstwa nastawione na uprawy polowe były większe obszarem, średnia powierzchnia użytków rolnych wyniosła 29,1 ha (gospodarstw mlecznych i trzodowych odpowiednio 21,4 i 19,8 ha UR). Zarówno gospodarstwa specjalizujące się w produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej dysponowały zasobami ziemi, które były częściowo dzierżawione.

Na podstawie danych rachunkowości rolnej FADN z zakresu zasobów pracy gospodarstw rolnych można podać tylko wkład tych zasobów w procesy produkcyjne gospodarstw, czyli nakłady pracy. Z tych danych wynika, że roczne nakłady pracy ogółem w przeliczeniu na pełnozatrudnionego⁴ były zbliżone w gospodarstwach nastawionych na uprawy polowe oraz produkcję żywca wieprzowego, a większe w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji mleka. Gospodarstwa nastawione na produkcję zwierzęcą ponosiły głównie nakłady pracy własnej, zwłaszcza gospodarstwa specjalizujące się w produkcji mleka, ponieważ dysponowały one relatywnie większym potencjałem zasobów pracy własnej.

Liczba sztuk zwierząt (wyrażona w jednostkach przeliczeniowych LU⁵) utrzymywanych w badanych typach gospodarstw rolnych była wyraźnie zróżnicowana. W gospodarstwach mlecznych obsada zwierząt na 100 ha UR była ponad dwa razy mniejsza niż w gospodarstwach trzodowych, co wynikało z konieczności zapewnienia odpowiedniej powierzchni do produkcji pasz objętościowych dla bydła utrzymywanego w tych gospodarstwach. Gospodarstwa nastawione na produkcję żywca wieprzowego w żywieniu trzody chlewnej w dużej mierze wykorzystywały pasze zakupione, dlatego utrzymywały znacznie większą liczbę zwierząt (tab. 1). Udział pasz z zakupu w żywieniu trzody chlewnej w tychże gospodarstwach wyniósł 63%.

⁴AWU – jednostka przeliczeniowa nakładów pracy według metodyki FADN: jednostka AWU równoważna jest 2120 godzinom pracy ogółem w ciągu roku. W nakładach pracy ogółem ujmuje się nakłady pracy własnej rolnika i jego rodziny (FWU) oraz nakłady pracy najemnej (AWU).

⁵LU – jednostka przeliczeniowa zwierząt według metodyki FADN, równoważna krowie mlecznej lub wybrakowanej albo bykowi w wieku 2 lata i więcej.

Tabela 1

Zasoby produkcyjne porównywanych typów gospodarstw

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa		
	uprawy polowe	krowy mleczne	trzoda chlewna
Średnia powierzchnia UR [ha],	29,1	21,4	19,8
w tym: dzierżawionych [ha]	8,4	5,4	4,4
Nakłady pracy ogółem [AWU],	1,54	1,80	1,56
w tym: pracy własnej [FWU]	1,30	1,76	1,46
Zwierzęta ogółem [LU], w tym:	1,6	24,5	53,7
krowy mleczne [LU]	0,2	15,6	0,1
trzoda chlewna [LU]	0,7	0,2	53,0
Obsada zwierząt ogółem [LU/100 ha UR]	5,4	114,5	271,2
Aktywa ogółem [zł]	857 068	909 062	969 580

Źródło: Obliczenia własne na podstawie [FADN 2015].

Zasoby kapitałowe porównywanych typów gospodarstw rolnych stanowiły w głównej mierze środki trwałe, w tym budynki, maszyny i urządzenia w wyposażeniu budynków oraz stado podstawowe zwierząt, a ich wartość była większa w gospodarstwach nastawionych na produkcję zwierzęcą, co wynikało z większej wartości budynków oraz stada podstawowego, a także obrotowego zwierząt utrzymywanych w tych gospodarstwach.

Wyniki produkcyjne i produktywność zasobów

Wartość produkcji ogółem⁶ w badanych gospodarstwach nastawionych na uprawy polowe kształtowała przede wszystkim produkcja roślinna, a w gospodarstwach nastawionych na produkcję mleka i żywca wieprzowego – produkcja zwierzęca (tab. 2). W gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych dominowała produkcja zbóż i stanowiła 48% wartości produkcji całkowitej, znaczący udział miała produkcja nasion roślin oleistych (19%), warzyw (8%) i ziemniaków (6%). W gospodarstwach specjalizujących się w produkcji mleka wartość uzyskanej produkcji mleka stanowiła 70% wartości produkcji całkowitej, ponadto znaczący udział miała produkcja żywca wołowego (17%), a także produkcja zbóż (12%). W gospodarstwach trzodowych udział wytworzonej produkcji żywca wieprzowego przekraczał 73% wartości produkcji ogółem, a udział produkcji zbóż sięgał 20%.

⁶Zgodnie z metodyką FADN, wyniki produkcyjne gospodarstw rolnych stanowi produkcja ogółem, czyli produkcja całkowita, która obejmuje produkcję rolniczą roślinną i zwierzęcą oraz pozostałą produkcję, a także przychody z dzierżawienia ziemi, wynajmu budynków oraz maszyn, świadczenia usług.

Tabela 2

Wartość i struktura produkcji porównywanych typów gospodarstw

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa		
	uprawy polowe	krowy mleczne	trzoda chlewna
Wartość produkcji [zł]			
Produkcja ogółem	121 217	128 600	218 919
Produkcja roślinna, w tym:	113 915	14 901	54 751
zboża	58 293	15 277	43 469
ziemniaki	7 659	1 794	1 120
buraki cukrowe	4 882	464	1 306
rośliny oleiste	23 110	557	5 733
warzywa	9 929	193	604
owoce	761	109	111
Produkcja zwierzęca, w tym:	5 104	112 904	162 677
mleko	805	90 563	313
żywiec wołowy	1 424	21 730	1 510
żywiec wieprzowy	2 292	631	160 143
Struktura produkcji [%]			
Produkcja ogółem	100,0	100,0	100,0
Produkcja roślinna, w tym:	94,0	11,6	25,1
zboża	48,1	11,9	19,9
ziemniaki	6,3	1,4	0,5
buraki cukrowe	4,0	0,4	0,6
rośliny oleiste	19,1	0,4	2,6
warzywa	8,2	0,2	0,3
owoce	0,6	0,1	0,1
Produkcja zwierzęca, w tym:	4,2	87,8	74,3
mleko	0,7	70,4	0,1
żywiec wołowy	1,2	16,9	0,7
żywiec wieprzowy	1,9	0,5	73,2

Źródło: Jak w tabeli 1.

Odniesienie wyników produkcyjnych porównywanych typów gospodarstw do wkładu czynników wytwórczych zaangażowanych w ich uzyskanie pozwoliło obliczyć produktywność zasobów analizowanych gospodarstw (tab. 3). W związku z tym, że gospodarstwa specjalizujące się w produkcji żywca wieprzowego uzyskały znacznie wyższy poziom wyników produkcyjnych niż pozostałe gospodarstwa, to ich wskaźniki produktywności zasobów także ukształtowały się na znacznie wyższym poziomie, zwłaszcza produktywności ziemi, ale również wydatkowanej pracy i zaangażowanego kapitału. Efektywność produkcyjna zasobów ziemi w gospodarstwach trzodowych była prawie dwa razy większa niż w gospodarstwach mlecznych oraz ponad dwa i pół razy większa niż w gospodarstwach nastawionych na uprawy polowe.

Tabela 3

Produktywność zasobów badanych typów gospodarstw

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa		
	uprawy polowe	krowy mleczne	trzoda chlewna
Produktywność ziemi [zł/ha]	4 166	6 009	11 057
Ekonomiczna wydajność pracy [zł/AWU]	78 712	71 444	140 333
Produktywność [zł/100 zł aktywów ogółem]	14,1	14,1	22,6

Źródło: Jak w tabeli 1.

Wyniki ekonomiczne i dochodowość zasobów

Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego⁷ stanowi opłatę zaangażowania czynników wytwórczych gospodarstw rolnych w ich procesy produkcyjne. Syntetyczny rachunek wyników ekonomicznych badanych typów gospodarstw rolnych przedstawiono w tabeli 4. Gospodarstwa nastawione na produkcję żywności wieprzowej uzyskały znacznie wyższy poziom wyników produkcyjnych niż pozostałe gospodarstwa, ale ich koszty produkcji były także znacznie większe. Koszty materiałowe działalności produkcyjnej gospodarstw trzodowych ukształtowały się na ponad dwa razy wyższym poziomie niż gospodarstw roślinnych oraz mlecznych, co wynikało przede wszystkim ze znacznie większych kosztów pasz w związku z utrzymywaniem większej liczby zwierząt oraz żywieniem trzody chlewnej paszami treściwymi. Pasaże stosowane w tych gospodarstwach pochodziły w dużej mierze z zakupu. Koszty pasz w gospodarstwach trzodowych stanowiły 92% kosztów materiałowych i 77% kosztów ogółem (w gospodarstwach mlecznych odpowiednio 58 i 42%).

Koszty amortyzacji środków trwałych ukształtowały się na relatywnie niższym poziomie w gospodarstwach roślinnych, a na wyższym i zbliżonym w gospodarstwach mlecznych oraz trzodowych, a koszty zewnętrznych czynników produkcji, w tym koszty wynagrodzeń, były wyraźnie większe w gospodarstwach nastawionych na produkcję roślinną (dwukrotnie większe niż w gospodarstwach trzodowych i trzykrotnie większe niż w gospodarstwach mlecznych), co wiązało się z angażowaniem relatywnie większych nakładów pracy najmniej w tych gospodarstwach.

⁷Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego to kategoria dochodowa według metodyki FADN, określana w niniejszym opracowaniu w skrócie jako dochód z gospodarstwa rolnego. Odpowiada ona dochodowi rolniczemu netto z uwzględnieniem dopłat do działalności gospodarstw rolnych. W celu określenia znaczenia dopłat w kształtowaniu poziomu dochodów badanych gospodarstw obliczono dochód z gospodarstwa rolnego bez dopłat oraz dochód z gospodarstwa rolnego z dopłatami.

Tabela 4
Rachunek wyników porównywanych typów gospodarstw [zł]

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa		
	uprawy polowe	krowy mleczne	trzoda chlewna
Produkcja ogółem	121 217	128 600	218 919
Koszty materiałowe	76 778	81 464	169 798
Koszty amortyzacji	21 968	25 197	26 390
Koszty zewnętrznych czynników produkcji	14 041	4 321	6 406
Podatki, opłaty	3 187	1 102	1 328
Saldo podatku VAT	-918	-887	-510
Koszty ogółem	116 892	112 968	204 432
Dochód z gospodarstwa rolnego bez dopłat	4 325	15 632	14 487
Dopłaty	33 034	35 489	23 812
Dochód z gospodarstwa rolnego z dopłatami	37 359	51 121	38 299

Źródło: Jak w tabeli 1.

W rezultacie, najlepsze wyniki ekonomiczne uzyskały gospodarstwa nastawione na produkcję mleka, co potwierdza wyniki wcześniejszych analiz [Orłowska 2010], a najniższy ich poziom (wielokrotnie niższy) ukształtował się w gospodarstwach nastawionych na uprawy polowe. Zarówno w gospodarstwach nastawionych na produkcję roślinną, jak i produkcję mleka oraz trzodowych o poziomie wyników końcowych zadecydował w dużym stopniu poziom dopłat do działalności produkcyjnej oraz inwestycyjnej uzyskiwany przez gospodarstwa rolne. Według metodyki FADN, dopłaty do działalności gospodarstw rolnych są ujmowane przy obliczaniu dochodu z gospodarstwa rolnego. W porównywanych gospodarstwach najwyższy poziom dopłat uzyskały gospodarstwa nastawione na produkcję mleka oraz produkcję roślinną, co znacząco (wielokrotnie) zwiększyło ich dochody.

Udział dopłat w dochodach badanych gospodarstw nastawionych na produkcję roślinną wyniósł aż 88,4%, 69,4%, w gospodarstwach produkujących mleko, 62,2% w hodujących trzodę. Wyniki te wskazują na znaczącą rolę dopłat w kształtowaniu poziomu dochodów analizowanych typów gospodarstw, zwłaszcza gospodarstw nastawionych na produkcję roślinną.

Dopłaty do działalności gospodarstw rolnych mają znaczący udział w dochodach wszystkich gospodarstw rolnych w Polsce, podobnie jak w innych krajach UE. W krajach UE-15 od 1995 roku udział dopłat w dochodach gospodarstw rolnych ogółem był przeważający (ponad 50%) i miał tendencję wzrostu, a w 2009 roku przekroczył nawet 100% dochodów [Runowski 2014]. W Polsce bardzo wysoki poziom wsparcia dochodów jest obserwowany w przypadku

gospodarstw wielokierunkowych oraz nastawionych na uprawy polowe [Goraj i Mańko 2013].

Efektywność ekonomiczną gospodarowania zasobami w badanych typach gospodarstw rolnych, czyli dochodowość zasobów ziemi, wydatkowanej pracy i zaangażowanego kapitału przedstawiono w tabeli 5. W związku z tym, że poziom uzyskanych dochodów był wyższy w gospodarstwach nastawionych na produkcję mleka, wskaźniki efektywności ekonomicznej gospodarowania zasobami były także wyższe w tych gospodarstwach, zwłaszcza dochodowości zasobów ziemi i kapitału.

Tabela 5

Dochodowość zasobów produkcyjnych badanych typów gospodarstw

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa		
	uprawy polowe	krowy mleczne	trzoda chlewna
Dochód z gospodarstwa rolnego [zł/ha UR]	1 283	2 389	1 934
Dochodowość pracy własnej [zł/osobę]	28 613	29 046	26 232
Dochodowość aktywów ogółem [%]	4,4	5,6	4,0

Źródło: Jak w tabeli 1.

Podsumowanie

Porównywane typy gospodarstw rolnych różniły się w zakresie posiadanych czynników wytwórczych. Gospodarstwa nastawione na produkcję roślinną gospodarowały relatywnie większą powierzchnią zasobów ziemi, a gospodarstwa nastawione na produkcję zwierzęcą dysponowały większym potencjałem zasobów pracy własnej, zwłaszcza te specjalizujące się w produkcji mleka. Najwyższy poziom wyników produkcyjnych uzyskały gospodarstwa nastawione na produkcję żywca wieprzowego, które w żywieniu trzody chlewnej w dużej mierze wykorzystywały zakupione pasze, co warunkowało dużą skalę produkcji, ale relatywnie duże koszty jej wytworzenia. W rezultacie takich działań, efektywność produkcyjna gospodarowania zasobami w gospodarstwach trzodowych ukształtowała się na znacznie wyższym poziomie, zwłaszcza produktywność ziemi. Efektywność ekonomiczna gospodarowania zasobami była największa w gospodarstwach nastawionych na produkcję mleka, ponieważ uzyskały one największe dochody.

Należy podkreślić, że najniższy poziom dochodów (wielokrotnie niższy) ukształtował się w gospodarstwach nastawionych na produkcję roślinną, dlatego dopłaty do działalności tego typu gospodarstw przesądziły o poziomie ich wyników końcowych oraz efektywności ekonomicznej gospodarowania zasobami.

Literatura

- CHLEBICKA A., JARKA S., 2015: *Produktywność pracy w gospodarstwach rolnych w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej*, [w:] A. Chlebicka (red.), *Ekonomiczne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej*, MRiRW, FAPA, Warszawa, 213–222.
- DZUN W., 2011: *Przemiany strukturalne w rolnictwie polskim*, [w:] I. Nurzyńska, M. Drygas (red.), *Rozwój obszarów wiejskich w Polsce. Diagnozy, strategie, koncepcje polityki*, IRWiR, Warszawa, 125–153.
- FADN, 2016: *Wyniki standardowe 2015 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN*, Warszawa.
- GORAJ L., MAŃKO S., 2009: *Rachunkowość i analiza ekonomiczna w indywidualnym gospodarstwie rolnym*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa.
- GORAJ L., MAŃKO S., 2013: *Analiza sytuacji ekonomicznej towarowych gospodarstw rolnych w latach 2004–2010, Powszechny Spis Rolny 2010*, GUS, Warszawa.
- GUS, 2014: *Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r.*, Warszawa.
- JÓZWIAK W., MIRKOWSKA Z., 2011: *Trendy w rolnictwie polskim (lata 1990–2009) i próba projekcji na 2013 rok*, [w:] W. Józwiak, W. Michna, Z. Mirkowska (red.), *Procesy zachodzące w rolnictwie polskim w latach 1990–2010, projekcja na rok 2013 i pożądana wizja rolnictwa w 2020 roku – zagadnienia wybrane*, Program wieloletni 2011–2014, IERiGŻ-PIB 21, Warszawa, 9–31.
- KOMOROWSKA D., 2014: *Changes in Polish agriculture in the period 2002–2010 in the light of Central Statistical Office census data*, Scientific Journal Warsaw University of Life Sciences – SGGW Problems of World Agriculture 14(4), 92–100.
- KOWALSKIA., FIGIEL S., HALAMSKA M., 2011: *Społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju sektora rolno-żywnościowego*, Polish Journal of Agronomy 7, 29–42.
- MAJEWSKI E., WAŚ A., 2015: *Wyniki ekonomiczne gospodarstw rodzinnych w Polsce po 2004 roku*, [w:] A. Chlebicka (red.), *Ekonomiczne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej*, MRiRW, FAPA, Warszawa, 195–212.
- MICHNA W., 2011: *Wizja pożądanego rozwoju rolnictwa do 2020 roku*, [w:] W. Józwiak, W. Michna, Z. Mirkowska (red.), *Procesy zachodzące w rolnictwie polskim w latach 1990–2010, projekcja na rok 2013 i pożądana wizja rolnictwa w 2020 roku – zagadnienia wybrane*, Program wieloletni 2011–2014, IERiGŻ-PIB 21, 32–51.
- ORŁOWSKA M., 2010: *Sytuacja dochodowa gospodarstw o różnych kierunkach produkcji*, Acta Scientiarum Polonorum Oeconomia 2(9), 121–139.
- RUNOWSKI H., 2014: *Ekonomika rolnictwa – przemiany w gospodarstwach rolnych*, [w:] N. Drejerska (red.), *Rolnictwo, gospodarka żywnościowa, obszary wiejskie – 10 lat w Unii Europejskiej*, SGGW, Warszawa, 31–48.
- SZYMAŃSKI W., 2013: *Racjonalność globalna a konkurencyjność ekonomiczno-społeczna rolnictwa*, [w:] J.St. Zegar (red.), *Z badań nad rolnictwem społecznie zrównoważonym*, Program wieloletni 2011–2014, IERiGŻ-PIB 68(19), 9–42.

Abstrakt

Celem opracowania jest ocena wyników gospodarowania zasobami produkcyjnymi w wybranych typach gospodarstw rolnych, które należą do najbardziej licznych grup gospodarstw specjalistycznych w Polsce, czyli gospodarstw nastawionych na produkcję roślinną, specjalizujących się w produkcji mleka oraz produkcji żywca wieprzowego. Zaprezentowane w opracowaniu wyniki analiz wskazują na znacznie wyższy poziom wyników produkcyjnych i produktywności zasobów w gospodarstwach nastawionych na produkcję żywca wieprzowego w związku z dużym udziałem pasz z zakupu w żywieniu zwierząt, co warunkowało relatywnie dużą skalę produkcji. Dochodowość zasobów ukształtowała się na najwyższym poziomie w gospodarstwach nastawionych na produkcję mleka, ponieważ gospodarstwa mleczne uzyskały największe dochody.

Słowa kluczowe: produkcja rolnicza, wyniki produkcji rolniczej, efektywność gospodarstw rolnych

Production and economic results of the selected types of farms in Poland**Abstract**

The aim of the study is to evaluate the results of management of production resources in selected types of farms, which belong to the most numerous specialized farms in Poland, ie farms oriented to plant production, specializing in milk production and pig production. The results of the analysis show that production results and resource productivity are significantly higher in pig production farms due to the large share of feed purchased, which enabled a relatively large scale of production. At the same time, the economic efficiency of the resources was at the highest level in farms aimed at milk production, as dairy farms had the highest income.

Key words: agricultural production, results of agricultural production, effectiveness of farms